Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2008, sp. zn. 29 Cdo 3088/2007, ECLI:CZ:NS:2008:29.CDO.3088.2007.1

Číslo: 52/2009

Právní věta: Mění-li se sídlo společnosti s ručením omezeným uvedené ve společenské smlouvě (zakladatelské listině), nelze provést zápis změny sídla společnosti do obchodního rejstříku jen na základě přemístění její správy na jinou adresu. Pro účely takového zápisu je třeba, aby byla prokázána odpovídající změna společenské smlouvy (zakladatelské listiny) a doložen právní důvod užívání prostor, do nichž společnost sídlo přemístila. Zjistí-li rejstříkový soud, že společnost nesídlí na adrese zapsané v obchodním rejstříku, vyzve ji ke zjednání nápravy. Nezjedná-li společnost nápravu v soudem určené přiměřené lhůtě, rozhodne soud v řízení podle § 200e o. s. ř. o jejím zrušení s likvidací.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 24.06.2008

Spisová značka: 29 Cdo 3088/2007

Číslo rozhodnutí: 52

Číslo sešitu: 5

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Sídlo společnosti, Zápis do obchodního rejstříku

Předpisy: § 29 odst. 6 předpisu č. 513/1991Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Usnesením ze dne 7. 2. 2007 potvrdil V r c h n í s o u d v Olomouci usnesení K r a j s k é h o s o u d u v Brně ze dne 19. 12. 2006, kterým tento soud odmítl návrh na zápis změny do obchodního rejstříku a rozhodl o tom, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení (odstavec I. výroku) a žádnému z účastníků nepřiznal právo na náhradu nákladů odvolacího řízení (odstavec II. výroku).

V odůvodnění rozhodnutí odvolací soud uvedl, že návrhem došlým soudu prvního stupně dne 14. 12. 2006 se navrhovatelka domáhala zápisu změny v obchodním rejstříku obchodní společnosti K. a O., s. r. o. (dále jen „společnost"), a to konkrétně výmazu jejího sídla.

S poukazem na ustanovení § 31 odst. 1 obch. zák. odvolací soud dovodil, že návrh na zápis změny do obchodního rejstříku je primárně oprávněna podat pouze osoba uvedená v ustanovení § 34 odst. 1 písm. a) obch. zák., tj. obchodní společnost, které se zápis týká. Návrh musí být podán bez zbytečného odkladu po vzniku rozhodné skutečnosti. Od okamžiku vzniku rozhodné skutečnosti pak začíná běžet patnáctidenní lhůta, po jejímž marném uplynutí může návrh na zápis výmazu sídla podat i jiná osoba, která na něm doloží právní zájem a k návrhu přiloží předepsané listiny (§ 31 odst.

2 obch. zák.).

V případě zápisu změny sídla společnosti – pokračoval odvolací soud – může touto rozhodnou skutečností být pouze taková skutečnost, ze které bude změna sídla společnosti vyplývat. Taková právní skutečnost však v návrhu ani v průběhu řízení před soudem prvního stupně tvrzena nebyla. Neexistuje-li taková rozhodná skutečnost, pak ani nemůže marně uplynout patnáctidenní lhůta upravená v ustanovení § 31 odst. 2 obch. zák. pro to, aby návrh na změnu zápisu v obchodním rejstříku mohla podat osoba odlišná od obchodní společnosti, které se zápis týká. Za tohoto stavu věci je podle názoru odvolacího soudu třeba na navrhovatelku pohlížet jako na osobu, která k podání návrhu není podle zvláštního právního předpisu oprávněna. Odmítl-li soud prvního stupně její návrh, učinil tak v souladu s ustanovením § 200d písm. a) o. s. ř.

Nad rámec uvedeného odvolací soud dodal, že mínila-li navrhovatelka svým návrhem upozornit rejstříkový soud na skutečnost, že společnost se na adrese, kterou má zapsánu jako své sídlo v obchodním rejstříku, nezdržuje, měla zvážit postup dle ustanovení § 29 odst. 6 obch. zák.

Proti rozhodnutí odvolacího soudu podala navrhovatelka dovolání, ve kterém co do přípustnosti odkázala na ustanovení § 239 odst. 3 o. s. ř. a co do dovolacích důvodů namítala, že řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci [§ 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř.] a dále, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci [§ 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř.]. Poukázala i na to, že právní otázka, kterou napadené rozhodnutí odvolacího soudu řeší, byla usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 3. 2007, sp. zn. 7 Cmo 422/2006, vyřešena odlišně.

Dovolatelka tvrdí, že společnost byla při svém vzniku dne 23. 11. 1998 zapsána s adresou sídla v L., ul. N. Uvedená adresa se nachází v budově, jejíž vlastnicí je právě dovolatelka. Shora označená budova je soukromým domem, bydlištěm dovolatelky a jejího dítěte.

Vady řízení dovolatelka spatřuje jak v „neprošetření skutkového stavu věci", tak i ve „vadném právním hodnocení věci". Namítá, že soudy obou stupňů skutkový stav věci řádně neprošetřovaly, aby zjistily existenci jejího práva na podání návrhu v daném řízení a okamžik jeho vzniku, a již vůbec se nezabývaly právními důvody pro podání návrhu.

Tvrdí, že od počátku, tj. od prvozápisu společnosti do obchodního rejstříku, byl založen rozpor mezi zapsaným a skutečným stavem zápisu společnosti v obchodním rejstříku, a tudíž prostor pro zahájení řízení soudem i bez návrhu podle ustanovení § 200a o. s. ř. v tehdy platném znění (nyní podle § 200b o. s. ř.), neboť společnost nikdy neobdržela svolení dovolatelky se zřízením sídla, aniž by na adrese zapsané jako sídlo v obchodním rejstříku kdy provozovala podnikatelskou činnost a měla umístěna správu či majetek, dokonce aniž by vůbec zamýšlela na této adrese podnikat.

Dovolatelka poukazuje na ustanovení § 2 odst. 3 obch. zák. (ve znění účinném od 1. 1. 2001 do 30. 12. 2001) a dovolávajíce se toho, že „předchozí kusá právní úprava byla napravena novelou obchodního zákoníku č. 370/2000 Sb., účinnou od 1. 1. 2001", dovozuje, že „nedostatek předchozí právní úpravy neznamená neoprávněnou výhodu pro společnost setrvávat na adrese sídla zapsané proti vůli dovolatelky jako vlastnice nemovitosti" a že bylo povinností společnosti uvést zápis společnosti v obchodním rejstříku do souladu s platným právním předpisem a se skutečným stavem. Dovolatelka se dovolává i ustanovení § 19c obč. zák. s tím, že sídlo právnické osoby musí být určeno adresou, kde právnická osoba sídlí skutečně, tedy místem, kde je umístěna její správa a kde se veřejnost může s právnickou osobou stýkat.

Podle mínění dovolatelky nelze nakládat s „protiprávně učiněným zápisem sídla společnosti" jako se zápisem po právu učiněným a titulem pro napravení protiprávního stavu činit až jinou „rozhodnou skutečnost". Dovolatelka má za to, že rozhodnou skutečností je okamžik, kdy prvně nastal rozpor se

zákonem v zápisu sídla společnosti v obchodním rejstříku, tedy 1. 1. 2001 jako první den účinnosti novely obchodního zákoníku provedené zákonem č. 370/2000 Sb. Tohoto dne měla společnost reagovat na změnu právní úpravy a neučinila-li tak, resp. neučinily-li tak osoby oprávněné za společnost jednat, nastupuje právo toho, kdo má na věci právní zájem, tj. právo navrhovatelky podat návrh k napravení protiprávního stavu. Vzhledem k tomu, že zákonem (byť ve znění platném v současnosti) požadovaná patnáctidenní lhůta již uplynula, dovolatelka se domnívá, že je osobou oprávněnou k podání návrhu na zápis změny sídla společnosti do obchodního rejstříku.

Dovolatelka argumentuje tím, že ji nelze nutit, aby trpěla rušení svého vlastnického práva k nemovitosti a v konečném důsledku omezování svého ústavního práva na nedotknutelnost obydlí. S odkazem na ustanovení § 19c odst. 3 obč. zák. navrhuje, aby v případě, že skutečné sídlo společnosti nebude možno prokázat jinak, bylo za takové skutečné sídlo považováno místo trvalého pobytu statutárního orgánu, v daném případě jednatele společnosti, jako osoby odpovědné za činnost společnosti.

Závěrem dovolatelka uvádí, že daný stav nejenže ohrožuje ji na jejích soukromých právech, ale klame i veřejnost a státní orgány o skutečném sídle společnosti. Problém sídla společnosti by pak vyvoláním likvidace společnosti, ať již dovolatelkou či soudem, nebyl takto řešen ani „z pohledu veřejného práva", když zrušením společnosti s likvidací nedojde k odstranění zápisu fiktivního sídla, který přetrvává i po nařízené likvidaci.
Dovolatelka navrhuje, aby dovolací soud zrušil napadená rozhodnutí odvolacího soudu i soudu prvního stupně a věc vrátil posledně jmenovanému soudu k dalšímu řízení.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Dovolání je přípustné podle ustanovení § 239 odst. 3 o. s. ř.; není však důvodné.

Rozhodnutí soudu prvního stupně i soudu odvolacího vychází ze závěru, že dovolatelka není osobou oprávněnou k podání návrhu na zápis změny společnosti do obchodního rejstříku. Dovolatelka svou legitimaci k podání návrhu odvozuje z ustanovení § 31 odst. 2 obch. zák. Toto ustanovení umožňuje, aby kromě osob uvedených v ustanovení § 31 odst. 1 obch. zák., tj. v daném případě kromě společnosti, mohla podat návrh na zápis změny i osoba, která na něm doloží právní zájem a k návrhu přiloží předepsané listiny. Podmínkou návrhu podaného jinou osobou podle ustanovení § 31 odst. 2 obch. zák. je, že osoba určená v odstavci 1 nesplní svou povinnost do 15 dnů ode dne, kdy jí tato povinnost vznikla.

Lhůta k podání návrhu jinou osobou, nežli osobou uvedenou v § 31 odst. 1 obch. zák., je lhůtou složenou. Skládá se ze lhůty upravené v ustanovení § 32 odst. 3 obch. zák., tzn. lhůty „bez zbytečného odkladu po vzniku rozhodné skutečnosti" a na ni navazující lhůty 15 denní. Lhůta k podání návrhu osobou uvedenou v § 31 odst. 1 obch. zák. počíná běžet od vzniku „rozhodné skutečnosti". Rozhodnou skutečností je vždy právní skutečnost, v jejímž důsledku dochází ke změně údajů zapisovaných do obchodního rejstříku.

Pro případ změny sídla společnosti s ručením omezeným je (mění-li se sídlo společnosti uvedené ve společenské smlouvě, popř. v zakladatelské listině) touto rozhodnou skutečností rozhodnutí valné hromady (popř. jediného společníka) o změně společenské smlouvy (zakladatelské listiny) v části uvádějící sídlo. Vzhledem k principu skutečného sídla, kterým je příslušná právní úprava ovládána, je rovněž nezbytné, aby toto rozhodnutí o změně sídla bylo i fakticky realizováno, jinými slovy, aby došlo k faktickému přemístění sídla společnosti z adresy, která je jako její sídlo v obchodním rejstříku zapsána, na jinou adresu. Jakmile společnost rozhodla o změně sídla a toto rozhodnutí je

realizováno (správa společnosti je umístěna na jiné adrese, než je ta, která je jako sídlo společnosti zapsána v obchodním rejstříku), počíná společnosti běžet lhůta k podání návrhu na zápis změny sídla do obchodního rejstříku.

V dané věci dovolatelka ani netvrdila, že by společnost o změně své zakladatelské listiny v části uvádějící sídlo rozhodla a že by ve skutečnosti sídlila na jiné adrese, než je ta, která je jako sídlo společnosti zapsána v obchodním rejstříku. K návrhu na zahájení řízení nepřiložila žádnou listinu prokazující, že by k přemístění sídla společnosti vůbec došlo.

Dovolatelka se mýlí, pokud za rozhodnou skutečnost považuje okamžik, kdy se zápis sídla společnosti v obchodním rejstříku dostal do rozporu se zákonem, který datuje k 1. 1. 2001, jako prvnímu dni účinnosti novely obchodního zákoníku provedené zákonem č. 370/2000 Sb., jež nově stanovila, že právnická osoba je povinna zapisovat do obchodního rejstříku své skutečné sídlo (§ 2 odst. 3, věta třetí, obch. zák. ve znění účinném do 30. 12. 2001). Novelou zákona, měnící podmínky zápisu sídla do obchodního rejstříku, nedochází ke změně sídla společnosti a novela proto není skutečností, zakládající povinnost společnosti navrhnout zápis změny sídla do obchodního rejstříku. Taková novela však může založit povinnost společnosti rozhodnout o změně zakladatelského dokumentu v části uvádějící adresu sídla, dostane-li se zápis sídla v obchodním rejstříku do rozporu s donucujícím ustanovením zákona. Stejně tak není skutečností zakládající povinnost podat návrh na zápis změny sídla do obchodního rejstříku ani to, že dovolatelka s umístěním sídla společnosti ve své nemovitosti nyní nesouhlasí, neboť ani tímto nesouhlasem ke změně sídla nedojde.

Úvaha dovolatelky o tom, že společnosti vznikla povinnost podat návrh na zápis výmazu sídla do obchodního rejstříku, tedy není správná. Názor dovolatelky, že za skutečné sídlo společnosti lze považovat místo trvalého pobytu statutárního orgánu, v daném případě jednatele společnosti, nemá oporu v žádném ustanovení zákona.

Pro případ, že společnost nesplní povinnost vyplývající pro ni ze změny zákona, v dané věci povinnost rozhodnout o změně sídla, a zápis jejího sídla v obchodním rejstříku se dostane do rozporu s donucujícím ustanovením zákona, upravuje obchodní zákoník v ustanovení § 29 odst. 6 postup, kterým lze zjednat nápravu nezákonného stavu. Podle uvedeného ustanovení rejstříkový soud, jakmile zjistí, že obchodní společnost sídlí na jiné než zapsané adrese či skutečné sídlo vůbec nemá, vyzve ji ke zjednání nápravy. Nerozhodne-li společnost o změně svého sídla tak, aby bylo umístěno na adrese – řečeno slovy zákona – kde je umístěna její správa a kde se veřejnost může s právnickou osobou stýkat (§ 19c odst. 2 obč. zák.), ač tak učinit měla, rozhodne soud (v řízení zahájeném z moci úřední) o zrušení společnosti s likvidací. Je totiž v zájmu ochrany třetích osob, aby obchodní společnosti, které skutečné sídlo nemají (či nemají zájem toto sídlo zveřejnit v obchodním rejstříku), nemohly dále vyvíjet podnikatelskou činnost. Po skončení likvidace pak bude společnost z obchodního rejstříku vymazána, a to včetně zápisu adresy sídla.

Protože v daném případě společnosti povinnost podat návrh na zápis výmazu svého sídla nevznikla, když o změně svého sídla nerozhodla, nezačala lhůta k podání návrhu na zápis změny sídla do obchodního rejstříku jinou osobou vůbec běžet. Navrhovatelka se tudíž nemohla stát osobou oprávněnou podat podle ustanovení § 31 odst. 2 obch. zák. návrh na výmaz sídla společnosti.

Právní posouzení věci odvolacím soudem je tedy, pokud jde o posouzení splnění podmínek ustanovení § 31 odst. 2 obch. zák., správné a dovolací důvod podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. není dán. Stejně tak není dán ani dovolací důvod podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř., když vadu řízení dovolatelka spatřuje v tom, že soudy obou stupňů věc řádně neprošetřily. Procesní úprava řízení ve věcech obchodního rejstříku účinná od 1. 7. 2005 je ovládána registračním principem a nedává rejstříkovému soudu prostor pro zjišťování sporných skutečností v rozsahu požadovaném dovolatelkou. V projednávané věci navíc odvolací soud potvrdil rozhodnutí soudu

prvního stupně, kterým tento soud návrh odmítl. Bylo proto vyloučeno, aby se kterýkoli ze soudů návrhem zabýval věcně (zjišťoval skutkový stav věci).

Jelikož se dovolatelce prostřednictvím uplatněných dovolacích důvodů správnost rozhodnutí odvolacího soudu zpochybnit nepodařilo a Nejvyšší soud neshledal ani jiné vady, k jejichž existenci u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), dovolání podle ustanovení § 243b odst. 2, části věty před středníkem, o. s. ř. zamítl.